

Fra fossilfunn til ferdig preparert prøve

Av Magne Høyberget

Det er fristende å blottlegge så mye som mulig av det fossilet du akkurat har funnet, mens du er ute i felt. Det utstyret du har med deg i terrenget er grovt og tungt og ikke egnet til preparering. Det er også fristende å trimme steinen ned til lett og hendig størrelse, kanskje helt ned til passe utstillingsstørrelse. Mangt et fossil har gått tapt på grunn av dette.

Et fossil opptrer kun én gang og det er finnerens ansvar å håndtere det deretter.

På jakt etter det perfekte fossilet, er utallige gode forsteininger blitt kastet etter at prøva knakk feil under trimminga, eller bare fordi en bit av dyret falt av. Eneste løsning er å ta med stoffen hjem til arbeidsbordet hvor bearbeidingen skal foregå. Her på "hjemmelaboratoriet" skal det finnes lette hammere, skarpe meisler, en steinknekker, stereolupe, vibrohammer og kanskje aller viktigst: Lynlim.

En del av det som er spennende med alle fossile funn, er at de kan kaste ny viten over akkurat den arten du har funnet. Det kan være at dyret opptrer i en uvanlig lagrekke, funnet kan vise deler eller sider ved dyret som hittil er lite kjent, det kan være sjeldent og kjent fra bare noen ytterst få eksemplarer, det kan være enestående godt bevart, det kan gi opplysninger om tafonomien (hva som har skjedd med dyret etter at det døde), det kan være en art ny for regionen, nyfunn i landet, eller til og med en ny art for vitenskapen. Like nyttig er det at det kan være nytt for finneren, noe som i seg selv er god grunn til å behandle funnet riktig.

For å kunne trimme den innsamlede stoffen, må finneren kjenne bergarten godt og hvordan den oppfører seg ved slag. Til prepareringen må egnet utstyr være tilstede, ellers kan fine og verdifulle fossiler få uopprettelige skader eller gå tapt. Da er det bedre å la funnet ligge på vent til utstyr og prepareringsteknikk er opparbeidet, eller andre erfarne kan gjøre jobben.

Et godt eksempel på hvor klokt det er å foreta trimming og preparering i hus, er fossilfunnet på fig.1.

Prøven er funnet i skifer i Elnes Formasjonen (tidligere "Ogygiocarisskiferen"). Det er tydelig at det er en eller annen slags trilobitt og den ser komplett ut med hode, rygg og hale. Prøva er enda ikke vasket. Overdekkingen ser ut til å sitte nokså løst oppå fossilet. Om overdekkingen fjernes ute i felt, vil viktige detaljer knekke av og forsvinne.

På fig.2 er overdekkingen delvis fjernet ved hjelp av vibrohammer (med gammeldags grammofonstift til nål). Prepareringen har foregått under stereolupa, slik at ikke trilobitten har fått skader. Dyret er blottlagt i hele sin lengde og det viser en merkelig utvekst foran panna, helt øverst i bildet.

På fig.3 er dyret blottlagt i hele sin bredde og viser at trilobitten er komplett. Fremdeles sitter det sedimenter i furene på trilobitten. I de dypeste furene er det brukt tynne, spisse synåler å pirke med.

På fig.4 er hele trilobitten på 31 millimeters lengde blottlagt og den er børstet med en finhåret pensel og blåst på, for å fjerne støvet. Hele fossilet er dekket av et tynt lag med rust, som står flott framhevet i kontrast til matrix. Om dette fossilet vaskes, forsvinner det meste av fargen. En liten bit av nakkeringen er hentet fra motstykket og limt på igjen, utført under stereolupa. Trilobitten har relativt små skader kun på det første og de to siste ryggledene.

Dette viste seg å være et svært spesielt fossilfunn. Det er en *Gravicalymene capitovata*, en trilobittart som aldri tidligere er funnet her i landet. Den er kun beskrevet fra noen ytterst få skalldeleer, som antatt tilhørte samme art.

REFERANSER

Wandås, B. T. G. 1984: The Middle Ordovician of the Oslo Region, Norway, 33. Norsk Geologisk Tidsskrift 63.

Hansen, T. 2007: Trilobites and faunal dynamics in a Mid Ordovician shelf to upper slope environment. Faculty of Mathematics and Natural Sciences, University of Oslo. Unpublished PhD thesis.

